

АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОНФЛІКТІВ І ДОСЯГНЕННЯ ГАРМОНІЇ

Ганна ТАРАН

orcid.org/0000-0003-3311-0321

кандидат філософських наук,

доцент Київського національного університету будівництва і архітектури

email: annapavlovna8@gmail.com

Руслана МНОЖИНСЬКА

orcid.org/0000-0001-8459-3496

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Київського національного університету технологій та дизайну

email: ruslanamnozhynska@gmail.com

Олександр ЛЮБИЧ

orcid.org/0000-0001-5099-0821

кандидат історичних наук,

доцент Пенітенціарної академії України

email: Lubich.Sasha@ukr.net

Анотація. Розглянуто аксіологічні засади міжкультурної комунікації як ключовий чинник її ефективності, конфліктності та гармонізації. Обґрунтовано, що саме аксіологічний вимір дає можливість пояснити витoki непорозуміння, упереджень і конфліктів у міжкультурному просторі. Досліджено механізми культурного посередництва, серед яких виокремлено інтерпретацію, символічну взаємодію, етичне визнання іншого та інтеграцію через спільну діяльність.

Ключові слова: аксіологія, конфлікт, міжкультурна комунікація, гармонія, культурне посередництво, ціннісні системи.

Постановка проблеми. У сучасному світі, що характеризується стрімкою глобалізацією, зростанням міжкультурних контактів і мультикультурністю суспільств, питання ефективної міжкультурної комунікації набуває особливої важливості. Вона, як стверджує У. Ханас, «уособлює одну із форм відтворення, збереження, розвитку і трансляції культури кожного етносу у свідомості й поведінці її окремих представників, а також в єдиному фонді загальнолюдських цінностей світової культури. Міжкультурна комунікація виконує завдання не лише

обміну інформацією у процесі взаємодії людей, що є носіями відмінних одна від одної цінностей і типів поведінки, вона також детермінує і формує міжкультурну толерантність партнерів з комунікації, адаптуючи тим самим представників різних етнічних і національних культур одна до одної» [10, с. 9]. Міжособистісна та міжгрупова взаємодія представників різних культур неминує включати ціннісні компоненти, адже культура – це передусім система цінностей, норм, уявлень і смислів, що формують спосіб буття людини.

Понад те, С. Возняк та Т. Костюк переконують, що «для нас культура цікава насамперед як точка перехрещення незліченних ціннісних зв'язків, як суб'єкт впливу на соціальні явища та процеси, що забезпечує відтворення соціально адаптованого об'єкта, інтегрованого до певної суспільної системи. Соціологічна аналітика антропологічного феномену культури з аксіологічної дослідницької позиції має досить важливе і теоретичне, і практичне значення: культурні цінності суспільства є тими аксіологічними орієнтирами, які визначають зміст предметної людської діяльності» [1, с. 16]. У наш час тематика аксіологічного виміру міжкультурної комунікації постає надзвичайно актуальною проблемою, особливо в умовах інтенсивної міжнародної мобільності населення (міграції, освітні й трудові програми, туризм); гібридних воєн і збройних конфліктів (зокрема, російсько-української війни, яка включає боротьбу не лише за територію, а й за цінності); посилення цивілізаційних ідентичностей (наприклад, західної, ісламської, східноазійської); трансформації національної ідентичності в контексті інтеграційних процесів (Європейський Союз, ООН, Рада Європи).

Зіткнення різних ціннісних систем, відмінності у сприйнятті таких понять, як «свобода», «справедливість», «повага», «індивідуальність», часто спричиняють непорозуміння, конфлікти, соціальну напругу й навіть дискримінацію. У цьому контексті міжкультурна комунікація потребує не лише лінгвістичної, а передусім **аксіологічної** компетентності – здатності розуміти, інтерпретувати й поважати іншу систему цінностей.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження аксіологічних основ

міжкультурної комунікації ніколи не лишалися поза увагою авторитетних науковців. З їхньою допомогою виявляються глибинні причини культурних конфліктів, визначаються механізми їх подолання не шляхом уніфікації, а через діалог і взаємне збагачення, формується інтеркультурна толерантність, що ґрунтується на повазі до ціннісної інакшості. Праці дослідників не лише актуальні, а й надзвичайно важливі в теоретичному, практичному та гуманістичному вимірах. Вони спрямовані на пошук балансу між збереженням культурної ідентичності та відкритістю до ціннісного діалогу, тобто на побудову гармонійного світу через взаєморозуміння. Т. Кузнєцова наголошує, що «аксіологія як наука про цінності перебуває сьогодні в центрі уваги дослідників із багатьох наукових галузей. Виникнувши в філософії, вона згодом утвердилася в соціології, культурології, філології й дала потужний поштовх подальшому розвитку цих наук. Ще у 20-х роках ХХ ст. була висловлена думка, що цінності дадуть ключ, який врешті-решт звільнить усі гуманітарні науки від їх сучасного стану патетичної поверховості. Особливо актуальна проблематика стала привертати увагу багатьох науковців в останні роки. І це не данина моді, а пошук найбільш безболісного виходу із глобальної світової кризи, яка має, незважаючи на регіональні особливості, спільне соціокультурне підґрунтя» [6, с. 4].

У роботах Ф. Бацевича розробляються теоретичні підвалини комунікативної лінгвістики, К. Мальцева уважно розбирає міжкультурні непорозуміння і займається проблемами міжкультурного перекладу. І. Василенко, О. Гавриш, І. М'язова, В. Манакін, О. Дьолог,

М. Король, Л. Федоренко зосереджують увагу на мові та міжкультурній комунікації. Г. Врайт та Н. Гавриш розглядають причини виникнення міжкультурних конфліктів та пропонують різноманітні шляхи для їх подолання. На їхню думку, «входячи до іншого культурного простору, індивід може стикатися з низкою непорозумінь чи культурних розбіжностей. Опинившись у чужому культурному середовищі, відчувається психологічний дискомфорт, невпевненість, що викликано нерозумінням нових правил у соціумі. Людина завжди є носієм деяких культурних норм, а ці норми проявляються в її поведінці автоматично, тому індивід може стати суб'єктом міжкультурного конфлікту в результаті випадкового інциденту, при цьому об'єктом стають особа чи річ, що володіють різним статусом в даних культурах, через що у представників культур різне ставлення до об'єкта» [2]. М. Галицька аналізує поняття «комунікація», «міжкультурна комунікація», «мовленнєвий етикет» та розглядає проблему формування здатності особистості до ефективної міжкультурної комунікації «як засобу розуміння ментальних особливостей різних культур, що є гарантом ефективного діалогу культур у сучасному світі» [3, с. 23].

Ми плануємо продовжити дослідницьку роботу в зазначеному напрямі, тому ставимо перед собою амбітну мету – виявити аксіологічні чинники, що впливають на характер міжкультурної комунікації, та обґрунтувати можливі шляхи переходу від конфліктного зіткнення ціннісних систем до гармонійного міжкультурного діалогу. Щоб досягти результату, вважаємо за необхідне розглянути низку основних завдань:

- проаналізувати наукові підходи до

розуміння цінностей (аксіології) у контексті культури та комунікації;

- розкрити особливості міжкультурної комунікації як взаємодії ціннісних систем;

- оцінити роль аксіологічної свідомості у подоланні міжкультурних конфліктів;

- дослідити поняття аксіологічної толерантності;

- розглянути механізми культурного посередництва й діалогу;

- запропонувати моделі гармонізації міжкультурного спілкування на основі взаємоповаги та аксіологічного порозуміння.

У процесі аналізу ми скористалися такими **методами** дослідження: метод теоретичного аналізу (для вивчення наукових джерел з аксіології, культурології, соціолінгвістики та міжкультурної комунікації), порівняльно-аналітичний (для порівняння ціннісних орієнтацій у різних культурах), інтерпретаційний (дає можливість виявити приховані смисли у комунікативних актах та культурних практиках, пов'язаних із цінностями), а також метод системного підходу (розглядає міжкультурну комунікацію як багаторівневу систему: індивід–культура–соціум–глобальний контекст, де цінності є складовими культурної структури).

Виклад основного матеріалу. Цінності є фундаментом будь-якої культури, оскільки саме через них індивід орієнтується в соціальному просторі, визначає добро і зло, своє та чуже. Як стверджує С. Кот, «поняття “культурні цінності” тісно пов'язане з розумінням культури як суспільного феномену та його виявами в контексті існування людської цивілізації. Культура дотепер не має єдиного

універсального визначення й по-різному трактується окремими дослідниками, залежно від пропонованих підходів щодо широти охоплюваних ним явищ. Деякі дослідники розглядають його виключно крізь призму духовного життя суспільства на рівні ідей, норм, цінностей, відкидаючи навіть сам термін «матеріальна культура». Інші прихильники такого розуміння культури ототожнюють її виключно з тим, що закріплюється у традиції як способи збереження та передачі з покоління в покоління певних уявлень і навичок. У найбільш широкому контексті культура розуміється як прояв життя людей, котрий виражається в найрізноманітніших моделях їхньої поведінки та засобах і продуктах їхньої діяльності, в т. ч. в ідеях, ідеалах, нормах і цінностях. Ідея культури тут виступає як своєрідне протиставлення світу людини світові натури як виключно природному світові» [5].

Саме тому наукові підходи до розуміння цінностей у контексті культури та комунікації формуються на перетині філософії, культурології, соціології, лінгвістики та психології. У межах цих дисциплін аксіологія розглядається як ключ до розуміння мотивацій людської поведінки, орієнтацій у сприйнятті світу, а також особливостей міжособистісної та міжкультурної взаємодії. Цінності визначаються як соціально зумовлені і водночас індивідуально інтеріоризовані (вбудовані) орієнтири, що структурують як світогляд особистості, так і колективні форми свідомості. Т. Сулятицька пропонує розглядати цінності як «соціально схвалені й підтримані більшістю людей уявлення про те, що таке добро, справедливість, романтизм, патріотизм, дружба і т. ін. Цінності не підлягають сумніву,

вони є еталоном та ідеалом для всіх людей. Без цінностей неможливе існування жодного суспільства. Щодо індивідів, то вони можуть обирати для себе ті чи ті цінності. Одні схиляються до цінностей колективізму, інші – до цінностей індивідуалізму, для наступних – найвищою цінністю є гроші, політична кар'єра і т. ін.» [9, с. 186].

У контексті культури цінності є засадничими складовими культурного коду, вони задають парадигму мислення, визначають межі допустимого, прийнятного та бажаного в певному соціумі. Через них транслюється історична пам'ять, ідентичність, норми, естетичні ідеали, релігійні уявлення. Ціннісні орієнтири формуються на основі культурних архетипів, і саме через них реалізується культурна спадкоємність. Різні культури можуть надавати пріоритет різним ціннісним домінантам: індивідуалізму чи колективізму, гармонії з природою чи технократичному розвитку, духовності чи прагматизму. Таке розмаїття формує підґрунтя для міжкультурних діалогів або, навпаки, конфліктів. «Соціумні цінності, – як їх називає К. Олас-Декет, – можуть суперечити загальнолюдським: біблійна заповідь “Не убий” підміняється закликом “Вбий ворога”, але в особистості завжди є вибір. Вона може реалізувати можливість чинити всупереч тим імперативам, які деформують загальнолюдський сенс Абсолюту. Мається на увазі не лише вибір, але й творення змісту ціннісних регулятивів – Добра, Істини, Краси та їх відгалужень – Свободи, Честі, Справедливості, Гідності, Шляхетності, Безкорисливості й т. п. згідно із власним сумлінням, світоглядом та іншими якостями суб'єктивності» [7, с. 156]. Саме зусиллями індивідів

Високі виміри зберігають свою загальнолюдську значущість, стверджує також Г. Горак [4, с. 9].

У сфері комунікації аксіологічний підхід дає можливість виявити, як цінності впливають на зміст, форму і стиль взаємодії між представниками різних культур. Мовна комунікація не є нейтральним каналом передачі інформації – вона глибоко вкорінена в систему цінностей мовця. Вербальні та невербальні коди, стилістичні пріоритети, риторичні стратегії, навіть тематика повідомлень – усе це відображає ціннісні установки комунікантів. Наприклад, у культурах з високим рівнем контексту (як-от японська чи арабська) комунікація ґрунтується на непрямому вираженні думки, що вважається ознакою ввічливості та поваги. У культурах із низьким контекстом (західноєвропейські, північноамериканські) – на відкритому і прямому висловленні позиції, що розглядається як прояв чесності.

Наукові підходи до розуміння цінностей у комунікації варіюються від когнітивного до дискурсивного аналізу. Когнітивний підхід акцентує увагу на тому, як у мові репрезентуються ментальні моделі цінностей. Дискурсивний підхід розглядає, як через мовні практики конструюються соціальні ідентичності та відтворюються норми. Д. Самойленко переконує, що «протягом останніх двох десятиліть тема мовної ідентичності виступає провідною проблемою соціолінгвістичних та соціально-філософських досліджень, що обумовлюється інтенсифікацією процесів міграції та культурного різноманіття» [8, с. 50]. Особливої уваги заслуговує концепт «ціннісного конфлікту», що виникає в ситуації міжкультурного

непорозуміння, коли комуніканти не поділяють спільної аксіологічної основи. У цьому контексті міжкультурна компетентність вимагає не лише знань про іншу культуру, а й глибокого розуміння власних ціннісних установок та готовності до діалогу.

Таким чином, цінності у науковому дискурсі постають не лише предметом філософського осмислення, а й динамічним механізмом, що визначає як культурну ідентичність, так і ефективність комунікаційних процесів. Їх дослідження у міжкультурному контексті відкриває можливості для подолання бар'єрів, побудови гуманістичного діалогу та формування гармонійного глобального суспільства.

Міжкультурна комунікація як взаємодія ціннісних систем є складним процесом, у якому розкривається не лише мовна, а й глибинна аксіологічна структура культури. У ході міжкультурного діалогу зустрічаються не просто різні мовні коди, а різні уявлення про світ, про добро і зло, про норму і девіацію, про допустиме і заборонене. Саме цінності, будучи основою світоглядних моделей, визначають характер комунікації, інтерпретацію смислів і готовність до розуміння іншого. Ціннісна система культури діє як фільтр, крізь який людина сприймає інформацію, вибудовує стратегії поведінки і реагує на нове. У міжкультурній взаємодії ці фільтри можуть бути несумісними, що зумовлює труднощі, непорозуміння або конфлікти.

Кожна культура формує власну ієрархію цінностей, у якій певні категорії набувають особливої ваги, наприклад, честь, сім'я, свобода, колектив, досягнення, духовність. У західних культурах зазвичай домінують індивідуалістичні

цінності: автономія, самореалізація, особистий вибір. Натомість у багатьох східних культурах пріоритет надається колективізму, обов'язку перед спільнотою, повазі до ієрархії. У ситуації комунікативної взаємодії носії таких різних систем можуть по-різному трактувати одні й ті самі вчинки або висловлювання: те, що для однієї сторони є проявом щирості, для іншої може бути сприйняте як неввічливість або образа. Подібні колізії часто виникають на тлі різного ставлення до часу, простору, влади, статі, статусу чи свободи слова.

Особливістю міжкультурної комунікації є те, що вона змушує комунікантів постійно зіставляти власні уявлення з уявленнями іншого. Така взаємодія може збагачувати і деструктивувати одночасно – залежно від рівня міжкультурної чутливості. Позитивний результат можливий лише за умови відкритості, толерантності, готовності до рефлексії та переоцінки власних ціннісних орієнтацій. Це вимагає не лише знання фактів про інші культури, а й розуміння внутрішньої логіки їх ціннісного устрою – того, як у них поєднуються уявлення про істину, красу, справедливість, свободу, обов'язок чи щастя.

Міжкультурна комунікація в її ціннісному вимірі набуває ознак глибинного діалогу, у якому основним викликом є не переклад слів, а переклад смислів. Це простір, у якому важливим є не лише «що» сказано, а й «чому» та «як» це сказано. І саме тому вона потребує не механічного засвоєння стандартів поведінки, а розвитку здатності бачити за зовнішніми відмінностями універсальні людські сенси. У цьому полягає її гуманістичний потенціал – здатність долати відчуження, вибудовувати довіру і створювати

спільний простір для взаєморозуміння, незважаючи на розмаїття культурних орієнтирів.

Аксіологічна свідомість відіграє ключову роль у подоланні міжкультурних конфліктів, оскільки саме вона дає можливість людині усвідомити наявність різних систем цінностей та вийти за межі власного культурного етноцентризму. У контексті міжкультурної взаємодії конфлікти виникають не лише через мовні бар'єри чи різницю у звичаях, а передусім через глибинні розбіжності у ціннісних орієнтаціях. Ці розбіжності можуть залишатися непоміченими на поверхневому рівні спілкування, але з часом призводять до непорозумінь, упереджень і навіть ворожості. Потрібно не забувати, що ціннісна структура будь-якої нації може змінюватися під впливом часу і обставин, у результаті чого провідні ціннісні домінанти змінюються. Т. Кузнецова переконує, що, «розглядаючи зовнішні детермінанти ціннісної системи, не можна не брати до уваги соціокультурний простір як один із тих чинників, що активно впливають на суспільну свідомість, формування ціннісної системи» [6, с. 17]. Дослідниця наводить приклад серйозного конфлікту, який стався на підґрунті різних поглядів на одну й ту саму ситуацію: «У переддень чемпіонату світу з футболу 2002 року, який проходив у Японії та Південній Кореї, Товариство захисту тварин погрожувало розпочати міжнародну кампанію бойкоту ігор у країні, якщо південнокорейська влада не ухвалить закон про заборону на “варварський звичай” вживання у їжу собак. Товариство підтримали французька футбольна асоціація й безпосередньо ФІФА. Президент ФІФА З. Блаттер навіть надіслав до корейського керівництва листа,

в якому закликав “бути уважними до почуттів іноземців” і зажадав покласти край знуцанню з “найкращого друга людини» [6, с. 17–18]. Організатори змагань, на жаль, не підтримали ініціативу, аргументуючи свою позицію тим, що не вказують, скажімо, французькій стороні на неприпустимості вживання в їжу равликів, жаб та інших істот, що давно вже стали частиною їхньої національної кухні.

Наведений приклад демонструє, що «цінності особистості завжди виявляються генетично похідними від цінностей соціальних груп і спільнот. Вони є індивідуальним віддзеркаленням групових або універсальних цінностей. Інша справа, що такі цінності в різних індивідів відрізняються інтерпретацією змісту. Адже немає двох індивідів в одному й тому самому суспільстві, які б мали однакові цінності: кожен десь щось додасть, десь щось зменшить, на одному зробить більший акцент, на іншому – менший» [6, с. 18]. Саме тому розвиток аксіологічної свідомості – здатності усвідомлювати, аналізувати й критично оцінювати як власну систему цінностей, так і систему іншого – є передумовою ефективного вирішення подібних конфліктів.

Аксіологічно свідомою особистість не обмежується прийняттям своїх цінностей як єдино правильних, вона визнає існування множинності світоглядів і ціннісних логік. Такий підхід дає можливість уникати категоричності у сприйнятті «іншого» та замінювати конфронтацію на діалог. У ситуації міжкультурного конфлікту важливо не просто захищати свої переконання, а намагатися зрозуміти, чим зумовлені відмінності в поглядах іншої сторони. Це розуміння ґрунтується на готовності

співпереживати, слухати, інтерпретувати чужий досвід у його цілісності, а не через призму власних стереотипів. Отже, аксіологічна свідомість стимулює формування емпатії як комунікативної навички в міжкультурному контексті.

Водночас варто наголосити, що подолання міжкультурних конфліктів не обов’язково означає досягнення повної ціннісної єдності. Йдеться радше про створення умов для мирного співіснування, в якому можлива злагода попри відмінності. Тут аксіологічна свідомість виконує функцію моста, що поєднує різні світогляди в спільному прагненні до взаєморозуміння. У цьому контексті важливою є також здатність до рефлексивної відкритості – готовності змінювати власні переконання внаслідок конструктивного діалогу, не втрачаючи при цьому своєї ідентичності. Саме ця динаміка – збереження себе у процесі відкритості до іншого – є основою справжнього культурного зростання.

Окрема мова про аксіологічну толерантність – здатність і готовність особистості визнавати, приймати й поважати існування інших систем цінностей, відмінних від власної, не втрачаючи при цьому своєї ідентичності. Це не просто пасивне терпіння інакшості, а активна позиція діалогу, спрямована на розуміння та співіснування у багатокультурному світі. Аксіологічна толерантність має глибоко філософське підґрунтя, оскільки стосується не лише зовнішніх форм поведінки, а глибинної установки щодо сприйняття різних смислових і моральних орієнтирів інших культур і світоглядів. Вона передбачає, що кожна культура, релігія чи ідеологія має внутрішню логіку, яка формувалася історично і функціонує в межах конкретної аксіосфери.

Усвідомлення цієї логіки – перший крок до толерантного сприйняття інакшого. Водночас аксіологічна толерантність не означає релятивізм або байдужість до цінностей – вона не вимагає зречення власних переконань, а натомість ґрунтується на глибокому розумінні того, що цінності можуть бути рівноцінними, навіть якщо є взаємно несумісними.

Гармонізувати міжкультурне спілкування можна за допомогою різноманітних моделей поведінки, покликаних не нівелювати культурні відмінності, а перетворювати їх на ресурс для збагачення міжкультурного досвіду, формування глобальної етики та підтримки стабільного міжкультурного співіснування. Скажімо, ефективною є модель діалогічного партнерства, яка передбачає взаємодію на засадах рівноправності, симетрії та відкритості. У цій моделі кожен учасник міжкультурного спілкування виступає не як носій «істини», а як суб'єкт власної ціннісної системи, готовий почути й зрозуміти іншого. Основний принцип – не переконання, а взаємне осмислення: учасники не нав'язують свою систему координат, а розкривають її, водночас уважно слухаючи іншу. Ще один спосіб – створення спільного аксіологічного поля на основі пошуку універсальних цінностей: поваги до гідності, свободи, миру, солідарності. Ця модель не заперечує різноманіття, а спрямована на виявлення перехресних смислів, які є прийнятними для всіх учасників комунікації.

Модель емпатії, заснована на глибокому психологічному механізмі співпереживання та розуміння внутрішнього світу іншого, дає змогу зняти напругу, що виникає через непорозуміння або упередження, і сприяє побудові довіри.

Вона широко застосовується в медіації, психотерапії, соціальній роботі та роботі з біженцями. Окремо варто виділити модель культурного посередництва, яка передбачає участь третіх осіб – культурних фасилітаторів, перекладачів смислів, які володіють високим рівнем аксіологічної свідомості та культурної компетентності. Вони сприяють гармонізації комунікації шляхом інтерпретації символів, звичаїв, норм, які можуть бути незрозумілими чи суперечливими. Ця модель особливо корисна у конфліктних ситуаціях, на перетині релігійних, етнічних або цивілізаційних розломів тощо.

Висновки. У процесі дослідження з'ясовано, що міжкультурна комунікація є не лише обміном інформацією між представниками різних культур, а насамперед взаємодією ціннісних систем, що визначають форми, зміст і смисли цієї комунікації. Цінності як фундаментальні орієнтири людського буття відіграють ключову роль у формуванні культурної ідентичності, мовленнєвих практик і міжособистісних взаємодій. Саме в аксіологічному вимірі розкривається суть багатьох непорозумінь і конфліктів, що виникають на перетині культур. Аксіологічні основи міжкультурної комунікації дають можливість не лише діагностувати джерела культурних конфліктів, а й пропонують шляхи до їх подолання через утвердження гуманістичних цінностей, розвиток діалогічного мислення та формування глобальної етичної відповідальності. Перехід від конфлікту до гармонії можливий лише за умови усвідомлення ціннісної рівноправності, визнання права кожної культури на буття і прагнення до спільного майбутнього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Возняк, С., Костюк, Т. Культура як соціальне явище: аксіологічний вимір. *Соціологічні студії*. 2012. Вип. 1. С. 16–21.
2. Вraith, Г. Я. Міжкультурні конфлікти: причини та шляхи подолання. *Освіта та соціалізація особистості*: матеріали X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського (Одеса, 22–23 квітня 2022 року). Одеса, 2022. С. 43–45.
3. Галицька, М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 2 (6). С. 23–32.
4. Горак, Г. Структура аксіосфери. *Актуальні проблеми духовності*. 2008. Вип. 9. С. 3–11.
5. Кот, С. Культурні цінності: поняття і термін у контексті повернення та реституції предметів культури. *Забута спадщина*: портал про переміщені і втрачені історичні та культурні цінності. 2016. URL: <https://lostart.org.ua/ua/research/729.html>
6. Кузнецова, Т. *Аксіологія соціальних комунікацій*: навчальний посібник. Суми, 2012. 300 с.
7. Олас-Декет, К. Роль цінностей у розвитку суспільства і особи. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. Вип. 17. С. 156–161.
8. Самойленко, Д. Феномен мовної ідентичності особистості як предмет соціально-філософської рефлексії. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*. 2021. № 9 (86). Р. 46–52.
9. Сулятицька, Т. Культурні цінності та їх місце в міжкультурній комунікації. *Культурологічна думка*. 2011. № 3. С. 185–189.
10. Напас, J. Аксіологічний зміст міжкультурної комунікації у сучасному трансформаційному суспільстві. *Грані*. 2015. № 2 (118). С. 6–10.

REFERENCES

1. Vozniak, S., Kostiuk, T. (2012). Culture as a Social Phenomenon: the Axiological Dimension. *Sotsiologichni studii* (Sociological Studies), No. 1. pp. 16–21. [in Ukr.]
2. Vrait, H. (2022). Intercultural Conflicts: Causes and Ways to Overcome them. *Education and Socialization of the Individual: Materials of the X Internet Conference of Higher Education Applicants and Young Scientists Dedicated to the 30th Anniversary of the Department of Philosophy, Sociology and Management of Socio-Cultural Activities and the 205th Anniversary of the Ushynskiy University* (Odesa, April 22–23, 2022)) Odesa, pp. 43–45. [in Ukr.]
3. Halytska, M. (2014). Intercultural Communication and its Importance for the Professional Activity of Future Specialists. *Osvitohichnyi dyskurs* (Educational Discourse), No. 2 (6), pp. 23–32. [in Ukr.]
4. Horak, H. (2008). The Structure of the Axiosphere. *Aktualni problemy dukhovnosti* (Current Issues of Spirituality), No. 9, pp. 3–11. [in Ukr.]
5. Kot, S. (2016). Cultural Property: Concept and Term in the Context of Return and Restitution of Cultural Objects. *Forgotten Heritage: a Portal about Displaced and Lost Historical and Cultural Property*. [online] Available at: <https://lostart.org.ua/ua/research/729.html> [in Ukr.]
6. Kuznietsova, T. (2012). *Axiology of Social Communications: A Textbook*. Sumy, 300 p. [in Ukr.]
7. Olas-Deket, K. (2014). The Role of Values in the Development of Society and the Individual. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu* (Scientific Bulletin of Uzhhorod University), No. 17, pp. 156–161. [in Ukr.]
8. Samoilenko, D. (2021). The Phenomenon of Linguistic Identity as a Subject of Socio-Philosophical Reflection. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*. Zaporozhzhia, No. 9 (86), pp. 46–52. [in Ukr.]
9. Suliatytska, T. (2011). Cultural Values and their Place in Intercultural Communication.

Kulturolohichna dumka (Cultural Thought), No. 3, pp. 185–189. [in Ukr.]

10. Hanas, J. (2021). The Axiological Content of Intercultural Communication in the

Modern Transformational Society. *Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani* (Scientific and Theoretical Almanac Hrani), No. 18 (2), pp. 6–10. [in Ukr.]

Summary

THE AXIOLOGICAL DIMENSION OF INTERCULTURAL COMMUNICATION: WAYS TO OVERCOME CONFLICTS AND ACHIEVE HARMONY

Hanna TARAN

orcid.org/0000-0003-3311-0321

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Kyiv National University of Construction and Architecture
email: annapavlovna8@gmail.com

Ruslana MNOZHYNSKA

orcid.org/0000-0001-8459-3496

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
of the Department of Philosophy and Cultural Studies
Kyiv National University of Technologies and Design
email: ruslanamnozhynska@gmail.com

Oleksandr LIUBYCH

orcid.org/0000-0001-5099-0821

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Penitentiare Academy of Ukraine
email: Lubich.Sasha@ukr.net

Relevance of the research. In the modern world, characterised by rapid globalisation, growing intercultural contacts and multicultural societies, the issue of effective intercultural communication is of particular importance. Intercultural communication is not only about exchanging information in the process of human interaction, it also determines and shapes the intercultural tolerance of communication partners, thereby adapting representatives of different ethnic and national cultures to each other. The topic of the axiological dimension of intercultural communication is an extremely relevant issue, especially in the context of intensive international population mobility, hybrid wars and armed conflicts, and the transformation of national identity in the context of integration processes. The clash of different value systems and differences in the perception of concepts such as freedom, justice, respect, and individuality often lead to misunderstandings, conflicts, social tension, and even discrimination. In this context, intercultural communication requires not only linguistic competence but also axiological competence – the ability to understand, interpret and respect another system of values.

The purpose is to identify the axiological factors that influence the nature of intercultural

communication and to substantiate possible ways of moving from a conflict clash of value systems to a harmonious intercultural dialogue.

Conclusions. The study has shown that intercultural communication is not only an exchange of information between representatives of different cultures but primarily an interaction of value systems that determine the forms, content and meanings of this communication. Values, as the fundamental guidelines of human existence, play a key role in shaping cultural identity, language practices and interpersonal interactions. It is in the axiological dimension that the essence of many misunderstandings and conflicts that arise at the intersection of cultures is revealed. The axiological foundations of intercultural communication make it possible not only to diagnose the sources of cultural conflicts but also to offer ways to overcome them through the affirmation of humanistic values, the development of dialogue thinking and the formation of global ethical responsibility. The transition from conflict to harmony is possible only if there is an awareness of value equality, recognition of the right of every culture to exist and the desire for a common future.

Keywords: axiology, conflict, intercultural communication, harmony, cultural mediation, value systems.